

Fonološki opis govora pri Sv. Ani na Kremberku v Slovenskih goricah

Mihaela Koletnik

IZVLEČEK: V članku je s fonološkim opisom predstavljen mejni govor zahodnega slovenskogoriškega podnarečja, tj. govor Sv. Ane na Kremberku v Slovenskih goricah. Ta je v Ramovševi mreži za Slovenski lingvistični atlas oštevilčen s številko 295 (Benedik 1999: 109). Ob preureditvi mreže je kraj izpadel, v mrežo pa je bil s številko 365 vključen bližnji zaselek Kremberk (Benedik 1999: 113; Koletnik 1996: 165–178). Čez Sv. Ano na Kremberku je tekla zgodovinska meja med Karantanijo in Spodnjo Panonijo (Kovačič 1928: 27–28; Murko 1962: 343), čez cerkev sv. Ane meja med jareninsko in radgonsko prazupnijo (Kovačič 1928: 64), danes pa po tej črti, tj. od Zgornje Velke na severu prek Sv. Ane na Kremberku v bližino Sv. Trojice in nato do Dvorjan pred Vurberkom ob Dravi, teče meja med zahodnim in vzhodnim slovenskogoriškim podnarečjem (Koletnik 1999: 370).

ABSTRACT: The article brings a phonological description of the local speech of Sv. Ana near Kremberk in the Slovenske gorice. It is spoken in the westernmost area of the Slovenske gorice sub-dialect. In Ramovš's SLA grid the speech of Sv. Ana carried the number 295 (Benedik 1999: 109), but after the grid had been rearranged it was left out and the speech of the nearby hamlet Kremberk was included under the number 365 (Benedik 1999: 113; Koletnik 1996: 165–178). In Sv. Ana there was a historical border between Carinthia and Pannonia Inferior (Kovačič 1928: 27–28; Murko 1962: 343), the church of St. Ann was on the border between the ancient Jarenina and Radgona parishes (Kovačič 1928: 64), and today the line starting in Zgornja Velka in the north, running through Sv. Ana, Sv. Trojica and ending in Dvorjane divides the western and the eastern Slovenske gorice sub-dialects (Koletnik 1999: 370).

0 UVOD

Sv. Ana v Slovenskih goricah (146 prebivalcev), prvič omenjena leta 1395 z imenom Okriška vas, je razloženo središčno naselje z gručastim jedrom nad zgornjo Ščavniško dolino. S položnejših južnih pobočij se voda steka v potoka Ročico in Velko. Tu se stikajo Kremberk, Krivi Vrh in Froleh. Upravne, oskrbovalne, zdrav-

tvne, izobraževalne in cerkvene ustanove so na voljo prebivalcem desetih okoliških naselij. Pomanjkanje delovnih mest in oddaljenost od večjih središč sta poglavita vzroka za izseljevanje mladih. Šola pri Sv. Ani je od leta 1800, župnija od leta 1786. Župnijska cerkev sv. Ane je bila sezidana leta 1705 na mestu prvotne lesene kapele iz leta 1654. Blizu cerkve je kužno znamenje, t. i. Pomorski križ, z napisom in letnico 1637.

1 INVENTAR

1.1 SAMOGLASNIKI

1.1.1 Dolgi samoglasniki

<i>i:</i>	<i>ü:</i>	<i>u:</i>
<i>i:̣</i>	<i>ü:̣</i>	<i>u:̣</i>
<i>i:̣ɛ</i>		<i>u:̣ɔ</i>
<i>e:</i>		<i>ɔ:</i>
<i>ie:</i>		
<i>e:̣</i>	<i>o:̣</i>	
<i>a:/ã:</i>		

1.1.1.1 Funkcijo dolgega naglašenega zložnika opravlja tudi /əɾ/.

1.1.2 Nenaglašeni samoglasniki

<i>i</i>	<i>u</i>
<i>e</i>	<i>o</i>
<i>a</i>	

1.1.2.1 Funkcijo nenaglašenega zložnika opravlja tudi /əɾ/, /ɨ/, /ɥ/.

1.2 SOGLASNIKI

1.2.1 Zvočniki

<i>v/ɥ</i>	<i>m</i>
<i>l</i>	<i>r</i>
<i>n</i>	
<i>j</i>	<i>ʃ</i>

1.2.2 Nezvočniki

<i>p</i>	<i>b</i>	<i>f</i>
<i>t</i>	<i>d</i>	
<i>c</i>	<i>s</i>	<i>z</i>
<i>č</i>	<i>š</i>	<i>ž</i>
<i>k</i>	<i>g</i>	<i>x</i>

1.3 PROZODIJA

1.3.1 Govor nima tonemskih nasprotij.

1.3.2 Naglas ni vezan na določeno mesto v besedi.

1.3.3 Kolikostnih nasprotij ni; naglašeni samoglasniki so samo dolgi, nenaglašeni samo kratki.

1.3.4 Inventar prozodemov ima en dolg naglas ('V:) in nenaglašeno kračino (V).

2 DISTRIBUCIJA

2.1 SAMOGLASNIKI

2.1.1 Dolgi samoglasniki

2.1.1.1 Dolgi samoglasniki nastopajo le pod naglasom.

2.1.1.2 V skupinah *umi:*, *ubi:* se namesto /i:/ pojavlja [u:]: *'mu:jti*, *'mu:jen* 'umiti', *'bu:jti*, *'bu:jen* 'ubiti'.

2.1.1.3 /ü:ĩ/, /ü: / v vzglasju ne nastopata; dobita protetični /v/: *'vü:jš*, *'vü:ste*.

2.1.1.4 V položaju pred -u < -l se namesto /i:ĩ/ govori [i:]: *ko'si:u*, *'pi:u*, *vi'či:u*.

2.1.1.5 V položaju pred /n/, /m/, /r/ se namesto /i:ę/ lahko govori [i:]: *x'ri:n*, *'si:n* 'sem', *'si:men*, *'mi:ra*, *za'mi:rli*.

2.1.1.6 V položaju pred /n/, /j/ se namesto /u:ę/ govori [u:]: *'gu:nin*, *'ku:nec*, *'ku:jĩ*.

2.1.1.7 /ę:/ se redko izgovarja širše: *ve'če:r*, *ve'če:rja*.

2.1.1.8 V položaju pred /r/ se namesto /ę:/ govori [i:]: *'ci:rkva*.

2.1.1.9 /o:/ je razmeroma redek samoglasnik. Pojavlja se v prevzetih in knjižnih besedah ter imenih: *'fę:lgati*, *'ti:rš'tę:k*; *mi'zę:lci*, *ni'čę:j*; *'Pę:xorje*.

2.1.1.10 /ie:/ se v nekaterih redkih položajih premenjuje z [ę:]: *'pę:sji*, *'sę:je*; *'re:ko*, *t're:tji*.

2.1.1.11 V položaju pred /j/ se namesto /e:ĩ/ govori [ę:]: *'vę:ja*.

2.1.1.12 V položaju pred /j/, /r/ se namesto /o:u/ govori [u:ę]: *g'nu:ęj*, *'lu:ęj*; *'mu:ęrje*.

2.1.2.13 Fonem /ã:/ je redek; lahko bi ga obravnavali že kot prosto različico /a:/.

2.1.2 Nenašlašeni samoglasniki

2.1.2.1 Fonem /u/ je redek; govori se v knjižnih in prevzetih besedah: *dru'ži:na*, *xu'di:č*; *'a:bux*, *'kü:rbus*.

2.1.2.2 V brezglasnicah *če*, *že* ima /e/ položajni različici [ę], [i].

2.1.2.3 /ær/, /j/, /ŋ/ ne nastopajo ob samoglasnikih.

2.2 SOGLASNIKI

2.2.1 Zvočniki

2.2.1.1 /v/, ki se premenjuje z nezvočnikom /f/, lahko prištevamo med zvočnike, ker pred njim lahko nastopajo zveneči in nezveneči nezvočniki.

2.2.1.2 /v/ je možen v položaju pred in med samoglasniki ter pred zvenečimi soglasniki: *'vu:ęda*, *o'ta:va*, *t'ra:vnik*, v *'gü:mlo*.

2.2.1.3 /u/ je možen v položaju za samoglasnikom in pred premorom: *'da:u*, *ka'di:u*, *o'ra:u*, *'pi:u*, *z'na:u* ter v redkih novejših besedah: *'A:uštija*, *'a:uto*.

2.2.1.4 Zvočniki ostajajo zveneči v vseh položajih, le /v/ se asimilira sledečemu nezvenečemu nezvočniku in da /f/: *f'sa:ki*, *op'ra:fki*, *s'la:fčki*, *'zi:jfčna*, *f'xi:šo*.

2.2.1.5 Zvočnik /v/ ne nastopa v izglasju, ampak se tam menjava s [f]: *p'ra:f*, *zd'ra:f*.

- 2.2.1.6 V izglasju se v večini primerov (redno v končnicah) namesto /m/ govori [n]: 'pi:jšen, 'ta:n, s te'lie:ton.
- 2.2.1.7 V položaju za /m/ se /n/ ne pojavlja; zanj se govori [l]: 'gü:mla.
- 2.2.1.8 V položaju pred /z/, /s/ se vzglasni /v/ izgublja: 'ze:ti, 'sa:ki.
- 2.2.1.9 /j/ se v vseh položajih govori kot pravi drsnik.
- 2.2.2 N e z v o č n i k i
- 2.2.2.1 V položaju pred /n/ se /d/ ne pojavlja; namesto njega se govori [g]: g'na:r, g'nie:s.
- 2.2.2.2 V položaju pred /l/ se za /t/ govori [k]: k'la:či, za /d/ pa [g]: g'le:jiva.
- 2.2.2.3 V položaju pred /j/ se namesto predloga z govori ž: ž 'ji:ve, ž 'jo:u.
- 2.2.2.4 V položaju pred /č/ se za /x/ govori [š]: š'če:rka.
- 2.2.2.5 V položaju pred /u/ (< -ol-) se za /t/ govori [k]: 'ku:učen 'tolčem', 'ku:ukla 'tolklja'.
- 2.2.2.6 Za /s/ se v skupini sk- govori [š]: šk'ri:ja.
- 2.2.2.7 V položaju pred /t/ se izgublja vzglasni /p/: 'ti:č, 'ti:či.
- 2.2.2.8 V položaju pred /p/ se izgublja vzglasni /s/: p're:jdna, p'ro:uti.
- 2.2.2.9 V položaju pred /c/, /n/ se izgublja /t/: m'la:ci, 'kərsni.
- 2.2.2.10 Po zvenečnosti se nezvočniki prilagajajo sledečemu nezvočniku.
- 2.2.2.11 Zveneči nezvočniki ne nastopajo v izglasju, ampak imajo tam svoje nezveneče pare.
- 2.3 PROZODIJA
- 2.3.1 Naglas je možen na katerem koli zlogu besede.
- 2.3.2 Dolgi samoglasniki so le naglašeni.
- 2.3.3 Distribucija dolgih in kratkih samoglasnikov glede na položaj v besedi ni omejena.

3 IZVOR

3.1 SAMOGLASNIKI

3.1.1 D o l g i s a m o g l a s n i k i

- i: < staroakutiranega *i* v nezadnjem besednem zlogu: 'xi:ša, 'li:pa, li'si:ca, 'ri:ba, 'zi:la;
- < staroakutiranega *i* v zadnjem besednem zlogu: 'ni:č, 'ni:t, 'sit;
- < stalno dolgega *i* pred istozložnim -u < -i: ko'si:u, 'pi:u, vi'či:u;
- < staroakutiranega *ě* v položaju pred *n*, *m* in *r*: x'ri:n, 'si:n 'sem', 'si:men, 'mi:ra, 'vi:ra;
- < v prevzetih besedah: f'ri:šna, 'ri:xtar, sfa'li:lo, š'vi:cati, 'zi:xer;
- < v imenih: Tro'ji:ca;
- < po mlajšem naglasnem umiku naglašenega *i*: p'ri:nas, 'vi:ski 'visok'.
- ü: < staroakutiranega *u* v nezadnjem besednem zlogu: 'bü:kva, 'kü:ra, 'mü:xa, 'vü:jec, 'vü:ste 'usta';
- < staroakutiranega *u* v zadnjem besednem zlogu: f'kü:p, 'jü:k,

- k'ru:x, 'kü:p, 'tü:;*
- u: < v prevzetih besedah: *'fū:rtox, g'rü:nt, 'kü:rbos, š'tü:nfe;*
 < po mlajšem naglasnem umiku naglašnega *u: s'tü:denec, 'vü:xa.*
 < staroakutiranega *f* v nezadnjem besednem zlogu: *'vu:na, 'žu:na;*
 < staroakutiranega *f* v zadnjem besednem zlogu: *'pu:x, 'pu:n;*
 < prednaglasnega *f* po umiku naglasa s končnega kratkega zloga nanj: *'bu:xa;*
 < novoakutiranega *o* v položaju pred nosnim soglasnikom: *'gu:nin za 'ku:nec;*
 < umično naglašnega *o* v položaju pred nosnim soglasnikom: *'ku:ji, 'ku:nec;*
 < stalno dolgega *i* v skupinah *umi:, ubi: 'mu:jt, 'bu:jt;*
 < v prevzetih besedah: *'cu:krati, 'pu:cala, 'šu:xi.*
- i:i < stalno dolgega *i: k'ri:ĩš, 'li:ĩst, m'li:ĩn, 'pi:ĩšen, 'si:ĩn, 'zi:ĩma, t'ri:ĩ;*
 < v prevzetih besedah: *b'ri:ĩtof, g'li:ĩt.*
- ü:i < stalno dolgega *u: g'rü:ĩška, k'lü:ĩč, 'lü:ĩč, 'lü:ĩplen, p'lü:ĩk;*
 < po mlajšem naglasnem umiku naglašnega *u: 'lü:ĩdi.*
- u:u < stalno dolgega *f: 'du:uk, 'su:unce, 'vu:uk, 'žu:uti.*
- i:ę < staroakutiranega *ę* v nezadnjem besednem zlogu: *b'ri:ęza, 'ci:ęsta, 'di:ęto, 'mi:ęsto, ne'di:ęla, 'ri:ępa, sm'ri:ęka, že'li:ęzo;*
 < staroakutiranega *ę* v zadnjem besednem zlogu: *'di:ęt;*
 < v prevzetih besedah: *'ki:ętna, 'li:ęder.*
- u:q < staroakutiranega *q: 'gu:qba, 'ku:qča, 'tu:qča;*
 < *q* po zapoznelem umiku naglasa s končnega kratkega zloga, če se naglas ni umaknil, ko je bil *q* še dolg: *'mu:qški, 'tu:qžba;*
 < novoakutiranega *o* v nezadnjem besednem zlogu: *'bu:qžji, 'cu:qta, 'mu:qlin, 'nu:qsin, p'ru:qsin, so'bu:qta, š'ku:qda, 'u:qņ, 'vu:qzin;*
 < novoakutiranega *o* v zadnjem besednem zlogu: *k'ru:qp, 'ku:qš, 'nu:qš, 'pu:qst, 'pu:qt;*
 < prednaglasnega *o*, ki je prišel pod naglas po umiku naglasa s končnega kratkega zloga: *'du:qbra, g'ru:qza, 'ku:qť, 'ku:qsa, 'ku:qza;*
 < stalno dolgega *o* v položaju pred *j* in *r*: *g'nu:qj, 'lu:qj, 'mu:qrije;*
 < v prevzetih besedah: *k'nu:qf, 'ku:qrp, 'lu:qrfę;*
 < po mlajšem naglasnem umiku naglašnega *o*: *'bu:qgat, 'pu:qplat, 'u:qtrok, 'u:qtebe.*
- ę: < stalno dolgega *e: je'sę:n, 'lę:t, 'pę:č, 'šę:st;*
 < stalno dolgega *ę: de'sę:t, de'vę:t, g'lę:dan, i'mę:, 'pę:t, žre'bę:;*
 < stalno dolgega *ę: 'dę:jn, 'lę:jn, 'vę:s;*
 < stalno dolgega *ę* v položaju pred *j*: *'vę:ja;*
 < redko novoakutiranega *ę* v nezadnjem besednem zlogu: *'pę:sji, 'sę:ję;*

- < redko novoakutiranega *e* v nezadnjem besednem zlogu: *'nɛ:so*, *'rɛ:ko*, *t'rɛ:tji*;
- < zgodaj podaljšanega novoakutiranega *e*: *'sɛ:ster*, *žɛ:n* (rod. mn.);
- < v prevzetih besedah: *'vɛ:lba**na*, *'vɛ:lp*.
- o: < v prevzetih besedah: *b'lɔ:nt*, *'fɔ:lgati*, *'xɔ:lp'ja:ren*, *'ti:rš'tɔ:k*;
- < v redkih knjižnih besedah: *mi'zɔ:lci*, *ni'cɔ:j*;
- < v imenih: *'Pɔ:xorje*.
- ie: < staroakutiranega *ɛ* v nezadnjem besednem zlogu: *'die:tela*, *s'rie:ča*;
- < staroakutiranega *ɛ* v zadnjem besednem zlogu: *'vie:č*, *'zie:t*;
- < *ɛ* po zapoznelem umiku naglasa s končnega kratkega zloga, če se naglas ni umaknil, ko je bil *ɛ* še dolg: *g'rie:da*, *'jie:čmen*, *'jie:zik*;
- < novoakutiranega *e* v nezadnjem besednem zlogu: *k'lie:plen*, *'mie:len*, *'sie:dŋ*, *'zie:lje*, *'žie:nska*;
- < novoakutiranega *e* v zadnjem besednem zlogu: *k'mie:t*;
- < prednaglasnega *e*, ki je prišel pod naglas po umiku naglasa s končnega kratkega zloga: *'mie:tla*, *'nie:se*, *'pie:če*, *'sie:stra*, *'zie:mla*;
- < novoakutiranega *ə* v nezadnjem besednem zlogu: *f'sie:xne*, *'gie:nen*, *'mie:ša*, *pre'mie:kne*, *s'nie:xa*;
- < novoakutiranega *ə* v zadnjem besednem zlogu: *'die:š*, *'pie:s*;
- < prednaglasnega *ə*, ki je prišel pod naglas po umiku naglasa s končnega kratkega zloga: *'die:ska*, *'mie:gla*, *'pie:k]*, *'tie:ma*
- < v prevzetih besedah: *c'vie:k*, *p'rie:ša*;
- < po mlajšem naglasnem umiku naglaščenega *e*: *'čie:tərtek*, *p'rie:več*.
- e:i < stalno dolgega *ě*: *be'se:ɟda*, *b're:ɟk*, *g're:ɟx*, *m'le:ɟko*, *'pe:ɟsek*, *'re:ɟžen*, *s'me:ɟx*, *s've:ɟča*, *z've:ɟzda*.
- o:u < stalno dolgega *o*: *'bo:uɟk*, *'go:uɟt*, *'mo:uɟst*, *'no:uɟč*, *s'po:uɟvet*, *'vo:uɟsek*;
- < stalno dolgega *o*: *'go:uɟbec*, *go'lo:uɟp*, *k'ro:uɟk*, *'mo:uɟš*, *ob'ro:uɟč*, *'zo:uɟp*;
- < zgodaj podaljšanega novoakutiranega *o*: *'ko:uɟža*, *'ko:uɟs*, *'o:uɟs* (rod. mn.);
- < po mlajšem naglasnem umiku naglaščenega *o*: *'o:uɟje*, *p'ro:uɟso*;
- < v prevzetih besedah: *'fo:uɟter*, *pla'fo:uɟn*, *'šo:uɟstar*.
- ã: < staroakutiranega *a* v posameznih besedah: *čər'pã:ɟa* 'črepanja', *s'lã:ma*, *'žã:ba*;
- < v prevzetih besedah: *'mã:nt]*, *ž'nã:ble*.
- a: < stalno dolgega *a*: *d'va:*, *g'la:va*, *k'ra:l*, *'la:s*, *'ma:čka*, *'pa:lec*, *t'ra:va*;
- < staroakutiranega *a* v nezadnjem besednem zlogu: *d'la:ka*, *'ja:goda*, *k'ra:va*, *'ma:ti*;

- < staroakutiranega *a* v zadnjem besednem zlogu: *b'ra:t*, *'ka:t*, *m'ra:s*, *'ta:n*, *va:n*;
- < v prevzetih besedah: *'ca:jt*, *'fa:rba*, *š'pa:jza*;
- < v imenih: *'Ma:rjan*, *'Ša:vŋca*;
- < po mlajšem naglasnem umiku naglašene *a*: *'a:dvent*, *'za:čnen*;
- < izjemoma stalno dolgega *ə*: *'ča:st*, *'la:š*.
- ər < stalno dolgega in staroakutiranega *ɾ*: *'bərɸ*, *'zərŋe*; *'gərča*, *'xərβet*.

3.1.2 Nenaglašeni samoglasniki

- i < *i*: *ci'ga:n*, *i'me:.*, *zi'da:r*; *'xu:ɔdin*, *'ji:esti*, *'li:ęšnik*;
- < *u*: *ki'pü:vlen*, *vi'či:ɥ*, *zgi'bi:ɥ*; *'ku:ɔzix*, *'pa:zdixe*;
- < *o* v redkih knjižnih besedah: *mi'zo:lci*, *ni'cɔ:j*;
- < *u* v *daj*, mest. ed. m., s. sp.: *k/pər b'ra:ti*, *k/pər te'lie:ti*;
- < redko *ě*: *'u:ɔrix*;
- < v prevzetih besedah: *'lü:mpiči*, *'pe:nzija*, *'šu:xi*.
- u < v redkih knjižnih besedah: *dru'ži:na*, *xu'di:č*;
- < *ɟ*: *gu'či:jmo*; *'ja:buke*;
- < v prevzetih besedah: *'a:bux*, *'a:ntux*.
- e < *e*: *be'se:jda*, *ve'sę:la*, *že'li:ezo*; *'mu:ɔrje*, *'nie:sen*, *'tie:če*;
- < *ę*: *me'so:ɥ*, *pre'di:jvo*; *'žie:ne* (im. mn.), *'pa:met*, *'tie:le*;
- < *ě*: *se'di:ęti*, *se'no:ɥ*; *č'lu:ɔvek*, *'mie:dvet*;
- < *ə*: *'ku:ɔsec*, *'za:vec*; *'pe:jsek*, *'pę:tek*;
- < v prevzetih besedah: *'xa:mer*, *'li:ęder*, *'rie:men*.
- o < *o*: *do'ma:*, *ko'li:ęna*, *ko'va:č*; *'li:ęto*, *'mi:esto*, *m'le:jko*;
- < *ɔ*: *glo'bu:ɔki*, *klo'pi:j*; *'li:po*, *'mi:zo* (tož., or. ed.), *'žie:lot*;
- < redko *u*: *o'mę:tno*, *opo'ra:bla*; *'Ję:zos*;
- < *-il*, *-ěl*, *-al*, *-əl*: *'mu:ɔlo*, *'nu:ɔso*; *'vi:ędo*, *'vi:so*; *'ba:ro*, *k'lie:po*;
- 'pę:ko*, *'re:ko*;
- < v prevzetih besedah: *b'ri:jtof*, *'fa:rof*, *'fü:rtox*.
- a < *a*: *brada'vi:ca*, *dva'na:jst*, *ka'za:lec*; *'di:ęlati*, *'ja:goda*, *ne'di:ęla*;
- < redko *ě*: *'go:ɥsanca*, *'vi:dati*, *'vi:ędati*;
- < v prevzetih besedah: *ma'si:na*, *pla'fo:ɥn*; *'fa:šank*, *'tu:xant*, *'ža:jfa*.
- ər < *ɾ*: *ərde'či:jca*, *ər'ja:va*; *smər'di:ęti*, *tərgo'vi:na*;
- < po onemitvi istozložnega *i*, *e* in *u*: *pər'ga:jala*, *pər'nie:sla*, *pər k'ra:ji*; *'vie:vərca*; *dər'go:ɥč* 'drugič'.
- ɟ < po onemitvi samoglasnika ob *l*: *'ki:sjca*, *'ku:ɔtɟ*, *'tərɟce*.
- ŋ < po onemitvi samoglasnika ob *n*: *p'lü:įžŋce*, *s'vi:ęčŋca*, *š'ma:rŋce*.

3.2 SOGLASNIKI

3.2.1 Zvočniki

Zvočniki /j l r m n/ so nastali enako kot izhodiščni splošnoslovenski glasovi, poleg tega pa še:

- v < w pred in med samoglasniki ter pred zvnečimi soglasniki: 'vu:ɔla, ne'vi:ɛsta, mrav'li:jak, v 'gü:mlo.
< redko m: 'vie:nda;
< kot proteza: 'vo:ugle, 'vü:jš, 'vü:ste;
- ɥ < -l za samoglasnikom in v izglasju: 'da:ɥ, ka'di:ɥ, pi:ɥ, z'na:ɥ.
< w v redkih posameznih besedah: 'A:ɥstrija, 'a:ɥto;
- j < ø v položaju pred /d n s š z/: 'xu:jda, 'le:jon, š'ta:jnga, 'u:ɔjstro, 'na:jšo, 'vü:jzda;
< redko r: 'fa:jməštər.
- l < n v položaju za m: 'gü:m̩la;
< ĺ: 'da:le, k'lü:ič, 'pu:ɔstela;
< redko v: 'lâ:mp;
< primarne skupine tl, dl: 'ši:la, 'vi:le.
- r < redko d: zmar'le:jta 'spomladi';
- n < ñ v izglasju in v položaju ob soglasniku: 'ku:ɔstan, 'ku:ɔnski, 'lü:jkna, 'za:dni;
< -m v večini primerov (redno v končnicah): g'le:dan, s 'si:jnon, 'ta:n;
< redko r: 'ma:ntrati, z'ma:ntrani.
- ǰ < ñ na začetku besede in v položaju med dvema samoglasnikoma: 'ǰi:va, ž 'ǰi:n; gos'tü:važe, o'ra:že, še'ti:je.

3.2.2 Ne zvočniki

Nezvočniki so se razvili iz enakih psl. glasov kot v izhodiščnem splošnoslovenskem sistemu, poleg tega pa še:

- f < w pred nezvnečimi nezvočniki in na koncu besede: bez'ga:fke, 'ži:ifčna, f'pɛ:č; p'ra:f, zd'ra:f;
< nenaglašnega vzglasnega u nezvnečimi nezvočniki: f'sie:xne, f'tɔrgan;
< začetnega pf- v starejših izposojenkah: 'fa:jməštər, 'fa:rof;
< v mlajših prevzetih besedah: 'fa:rba, k'nu:ɔf, 'za:jfa.
- š < skupine šč: 'i:jšen, k'le:jše, 'ni:še;
< s v skupini sk-: šk'ri:ja;
< x v položaju pred š: š'če:rka.
- ž < predloga z v položaju pred j: ž 'ǰi:ve, ž 'ǰo:ɥ.
- k < t v položaju pred l: k'la:čin;
< t v položaju pred u:ɥ (< -ol-): 'ku:ɥčen, 'ku:ɥkla.
- g < d v položaju pred n: g'na:r, g'nie:s;
< d v položaju pred l: g'le:jtva.

Zvneči nezvočniki so nastali tudi iz nezvnečih po asimilaciji na sledeče zvneče nezvočnike, nezvneči pa iz zvnečih z ustrežno asimilacijo na sledeče nezvneče in v izglasju.

3.3 PROZODIJA

3.3.1 Naglasno mesto v besedi je podobno kot v izhodiščnem sistemu, razlike pa so naslednje:

3.3.1.1 Naglašeni so refleksi za e, o in ə pred naglašeni kratkimi zadnjimi zlogi: *'žie:na*, *'ku:ɔsa*, *'mie:ɡla*.

3.3.1.2 Ponovno so naglašeni samoglasniki pred zadnjimi cirkumflektiranimi dolžinami v odprtih zlogih: *b'la:go*, *'o:ɥje*, *p'ro:ɥso*, *'sie:no*, *'vü:xa*, *z'la:to*.

3.3.1.3 Naglašeni so samoglasniki (tudi v predponah in predlogih) pred nekdanjimi kratkimi naglasi na zadnjem zlogu: *'a:dvent*, *'bu:ogat*, *p'ri:nas*, *'pu:ozna*, *'u:otpren*, *'u:otrok*, *'za:čnen*.

3.3.1.4 Naglašeni so samoglasniki v besednih oblikah, analogičnih po osnovni: *je 'nu:osla*, *je p'ru:osla*, *je 'vu:ozla*.

3.3.2 Kolikost je enaka kot v izhodiščnem sistemu z naslednjimi razlikami:

3.3.2.1 Dolgi so samoglasniki, ki so bili kratko naglašeni (akutirani) v nezadnjih in zadnjih ali edinih zlogih.

3.3.2.2 Dolgi so samoglasniki, naglašeni po umiku naglasa s končnega kratkega zloga na prednaglasne e, o in ə.

3.3.2.3 Dolgi so samoglasniki, naglašeni po novejših umikih s prvotnih cirkumflektiranih končnih dolžin in kračin.

3.3.2.4 Dolgi so samoglasniki, naglašeni po novejših umikih zaradi analogije.

3.3.3 'V: < vseh prvotno, umično ali po analogiji naglašeni samoglasnikov;

V < nenaglašeni samoglasnikov;

< naglašeni samoglasnikov po umiku naglasa z njih.

3.4 ONEMITVE GLASOV

3.4.1 Samoglasniki

3.4.1.1 Najpogosteje onemevajo i, ě in ə ob zvočnikih: *'xu:ɔdla*, *m'la:tli*, *nap'ra:vli*, *š'ta:lce*; *'ve:jdla*, *'vi:dla*; *'tie:dŋ*, *'ku:otŋ*, *z'lo:ɥ* v redkih primerih onemeva o: *'ka:k*, *'ta:k*.

3.4.1.2 Pogosto onemi i v nenaglašenem velelniškem obrazilu v mn., dv. za *'kü:rte*, *s'pie:čta*.

3.4.1.3 Pri glagolu včasih onemeva prvotni nenaglašeni i v nedoločniškem obrazilu: *'ba:rat*, *ob'ra:čtat*.

3.4.2 Soglasniki

3.4.2.1 Vzglasni /v/ onemeva v položaju pred /č/, /z/, /s/: *'ča:si*, *'ze:ti*, *'sa:ki*.

3.4.2.2 Vzglasni /s/ onemeva v položaju pred /p/: *p're:jdna*, *p'ro:uti*.

3.4.2.3 Vzglasni /p/ onemeva pred /t/: *'ti:č*, *'ti:či*.

3.4.2.4 V položaju ob /c/, /n/ onemeva /t/: *m'la:ci*, *'kərsni*.

3.4.2.5 Zaradi oblikoslovnega izenačevanja se odpravlja /j/ v pregibnih oblikah pri samostalnikih na -r, -rja: *xek 'ta:ra*, *'ro:umara*, *'šo:uštara*.

3.5 RAZLIČNO

3.5.1 Premet vzglasnega u v položaju pred m in b: *'mu:jti*, *'mu:jen*, *'bu:jti*, *'bu:jen*.

3.5.2 Disimilacija r-r > j-r: *'fa:jməštər*; r-r > n-r: *'ma:ntrati*.

- 3.5.3 Disimilacija *v-m > l-m*: 'lā:mp.
 3.5.4 Diferenciacija *mn > ml*: 'gū:mla.
 3.5.5 Diferenciacija *tl, dl > kl, gl*: k'la:čin, g'le:jtva.

BESEDILI (*informatorka Marija Vrečič*)

Na 'ji:vax smo 'ti:ɨstok'ra:t 'se:jali ot ko'ru:ze, 'ži:to, pše'ni:co, 'jie:čmen, 'u:ovēs, p'ro:uso, 'a:jdo, z'ra:ven še ko'no:uple pa 'le:jn, da smo si 'di:elali do'ma:čo, do'ma:če p'erte. 'Ni:ęgda še, 'mu:oji, 'mu:oji 'di:ędje so še 'nu:osli z do'ma:čiga p'la:tna x'lā:če pa s'ra:jce. 'Le:jn pa smo, g'da: je 'bi:u z'ri:el, smo ga s'pi:jpali, 'na:x smo ga 'mu:ogli na 'zie:mlo polo'ži:ti za t'ri:j 'tie:dne, da je 'gu:or 'die:š 'šo:u pa 'su:unce 'si:jalo, da se je sp'le:jxo. 'Na:x smo ga s'p'ra:vli pot st'ri:exo, v je'se:n pa smo 'tərli. 'Tie: smo 'pie:lali, se 'rie:klo v le'ni:jšņce. 'Ta:n se je s'po:ut, 'gu:ori je b'la: st'ri:exa pa 'ta:ka s'ra:mba, da smo 'nu:otter zlo'ži:ili. 'Ta:n se je 'nu:ot si'ši:ilo. S'po:ut pa je b'la: na're:ta 'pe:č. F 'ti:ɨsti so 'mu:očno 'kü:rli, da se je 'ti:ɨsto 'fe:jst zag'ri:elo, posi'ši:ilo, ki je b'lo:u 'tərdo. 'Tie: smo pa 'mi:eli 'ta:ke 'tərle, smo 'rie:kli, da smo s ti:ɨstimi 'tie: si 'ta:ke 'ba:šle 'ze:le v 'ro:uke pa 'tərle, ki je p'ri:šlo 'vü:n pre'di:ivo. 'No, 'to:u je 'ta:k zg'le:dlo 'ka:k 'la:si, 'ne:j. 'Ti:ɨsto 'tərdo je fk'raj s'ka:palo, ki je os'ta:lo 'sa:mo pre'di:ivo. 'Ti:ɨsto pa smo 'tie: 'na:x do'mo:u, do'ma: še s'pu:cali, 'tie: smo 'na:x, 'ti:ɨsto pa smo 'na:x po'zi:jmi p'rie:le. 'Tie: smo 'mi:ele ko'lo:uvrate pa smo p'rie:le. 'Tie: smo 'xu:odle 'so:usedan 'si:n pa 'ta: pa p'rie:li. 'Tie: so še po'ba:ri p'ri:šli, smo se 'xe:icali, 'na:x še 'ma:lo zap'le:sali. In 'ti:ɨsto, 'tie: 'na:x smo na're:dli, b'lo:u 'ta:k 'ni:ti, smo 'du:ol z'mu:otali pa op'ra:li. 'Tie: smo 'na:x 'pie:lali t'ka:lci, ki je na're:do nan p'la:tno. 'No, 'ti:ɨsto pa smo 'tie: 'na:x 'mi:eli za 'p'erte ali 'li:ęnaxle, 'ta:k smo 'pa:č 'rie:kli. 'Tie: smo 'mu:ogli še na 'ta:kix 'tərdix le'žā:ti. Ko'no:uple, 'ti:ɨste smo 'ti:ɨsto 'ta:k 'di:elali 'ka:k z 'le:jnon. Na 'zie:mlo 'da:li pa 'na:x si'ši:ili pa g'li:ix 'ta:k 'tərli.

'No, 'za:j mo pa 'ni:ęke po've:jdla. 'Ka:k so 'ni:ęgda 'ma:ti 'di:elali pa 'pie:kli do'ma: fsie:, 'ta:k še 'tū:idi 'ja:s 'za:j za 'ji:mi 'da:le 'ta:k 'di:elan. K'rū:x 'pie:čen 'ta:k. 'P'ervo si 'mu:oren p'ər'nie:sti 'mie:lo. 'Mie:lo 'ma:mo na 'di:ɨlax, 'vu:ozimo 'sa:mi s'vu:oyo pše'ni:co na m'li:jn, da 'ma:mo do'ma: 'mie:lo, pa pos'ta:vin k'va:s. 'Na:x ga za'me:jsin, na'va:dno ve'če:r, 'pu:ozno. 'Na:x še, 'tie: ga pis'ti:n, ki 'ki:jpne. 'Vü:tro pa sņ, na'va:dno 'tie: s'ta:nen že p'ər 'ca:jti pa še 'ie:nkrat za'me:jsin, g're:n za'kü:rin, da či d'va:k'ra:t k'rū:x 'me:jsin, 'tie: je 'le:jpši, 'ka:k či 'sa:mo 'ie:nkrat. 'Tie: pa ga s'pie:čen al za'kü:rin pa 'mu:oren, 'po:u 'vü:re 'mu:oren 'kü:rit. S'kü:rin t'ri:j, d'va: do t'ri:j 'ba:šle 'xu:oste. 'Pa:zit pa 'mu:ore na 'pe:č, da 'ne:j je 'gu:ori p'rie:več ali s'pu:or, da bi se zaž'ga:u. Ko k'rū:x v 'ni:čkax s'ki:jpne, ga 'die:nemo f ko'ša:re. 'Na:x še f ko'ša:rax 'ie:nkrat 'ki:jpne. Ko je 'pe:č za'kü:rjena, ga 'die:nen f 'pe:č. 'Ie:no 'vü:ro se 'mu:ore 'pie:čti. Ko je 'po:u 'vü:re f 'pie:či, ga na'va:dno 'gie:nen, ki ga 'si:n pa 'ta: 'ma:lo, ki je 'ne:j na 'ie:nen k'ra:ji, o'bərnen 'ma:lo. Čes 'po:u 'vü:re pa ga 'vü:n 'zie:men, ga s'pu:can, ga ob'ri:jšen s 'k'orpo pa ga 'ma:lo pis'ti:jn, da se 'ma:lo oxla'di:j. 'Tie: pa ga 'die:nen v v're:čke, da pos'ta:ne 'mie:xki. G'da: se p'ra:f oxla'di:j, ga pa na polo'vi:co v're:žemo, da s'pie:čen po š'ti:ri 've:ke ko'lā:če. 'Tie:

pa ga na 'po:u v're:ižen pa f xla'di:lnik, da 'ta:n z'màrznè. 'Tie: pa ga 'vü:n 'jè:mlemo, g'da: 'nü:camo.

Navedenke

- Francka BENEDIK, 1999, *Vodnik po zbirki narečnega gradiva za Slovenski lingvistični atlas*, Ljubljana, ZRC SAZU, 109, 113.
- Mihaela KOLETNIK, 1996, Kremberški govor, *Slavistična revija* 46, Ljubljana, št. 2, 165–178.
- Mihaela KOLETNIK, 1999, *Slovenskogoriško narečje*, doktorska disertacija, Ljubljana, Filozofska fakulteta, računalniški iztis.
- Fran KOVAČIČ, 1928, *Zgodovina Lavantinske škofije*, Maribor, Lavantinski kn. šk. ordinariat, 27–28, 64.
- Matija MURKO, 1962, *Izbrano delo*, Ljubljana, Slovenska Matica.

Literatura

- IVIĆ, Pavle, 1981, (ur.), *Fonološki opisi ...*, Sarajevo, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine.
- KOLETNIK, Mihaela, Fonološki opis voličinskega (SLA 366) in črešnjevkega (SLA 368) govora, *Slavistična revija* 47, Ljubljana 1999, št.1, 69–87.
- KOLETNIK, Mihaela, Fonološki opis govora v Radencih, *Jezikoslovni zapiski* 6, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Ljubljana 2000, 155–165.

Phonological Description of the Local Speech of Sv. Ana near Kremberk in the Slovenske gorice

Summary

The local speech of Sv. Ana belongs to the western Slovenske gorice sub-dialect of the Pannonian dialect group. The quantitative opposition between the long monophthongs or diphthongs as the successors of the permanently long vowels, and the short vowels as the successors of the old and new acute vowels in a non-final and in the final or the only syllable is not preserved. There is no tonemic stress in Slovenske gorice dialect. Both general Slovenian stress-shifts and the shift-back from the short syllable in final position to the pre-stress short vowel occurred: ženà > žèna; nogà > nòga; these newly stressed vowels have been lengthened and diphthongized. The short stress was shifted back to the pre-stress schwa as well: məglà > məgla; the reflex being the long diphthong ie.

The most recent are the stress shift-backs (1) in individual words from the primarily circumflexed long final, especially open syllable: b'la:go, 'mie:so, 'o:u:je, p'ro:u:so,

'sa:mo, 'sie:no, s'rie:bro, 'tie:sto, z'la:to, and (2) from the primarily short circumflexed syllable: 'a:dvent, 'bu:ɔgat, p'ri:nas, 'u:ɔtrok. A tendency to generalize the stress-position for all or at least for the majority of the forms of an individual word can be observed: p'ru:ɔso, p'ru:ɔsla, p'ru:ɔsli; 'zie:mi, 'zie:mte, 'zie:mta (the imperative).

The vowel system of the Sv. Ana speech consists of long stressed vowels: i:, ü:, u:, i:i, ü:i, u:u, i:e, u:ɔ, e:, ɔ:, ie:, e:i, o:u, â:, a:, ər, and short unstressed vowels: i, u, e, o, a. There are also the syllabic ər, ɫ and ŋ. The vowel reduction is not heavy; in combination with sonorants the unstressed i, ě and ə frequently become silent.

The consonant system consists of the sonorants l, r, m, n, j, ʃ and v with the variant u, and the voiced and voiceless consonants p, t, k, s, š, b, d, g, z, ž, č, f, c and x with the following peculiarities in their development: l' > l; -m > -n; n' > n/ʃ; before voiceless consonants and in word-final position v becomes f; the groups črě- and žrě- are preserved; dn > gn; mn > ml; tl, dl > kl, gl; sk > šk; xč > šč; šč > š. The consonants are muted only in some instances; in the word-initial position v is muted before č, z, s; s is muted before p; p before t, and t before c, n.